

บทที่ 4

กระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541

กระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้กำหนดรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการเมื่อมีการคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้น ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้งฉบับเดิมหลายประการ เหตุผลสำคัญประการหนึ่งก็เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งจากที่กำหนดให้ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวมาเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งในส่วนของวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งได้ด้วยตนเอง¹ เพื่อกำหนดขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการตามกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

สำหรับระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งนั้นประกอบด้วยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ และการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2544² และเมื่อพิจารณาระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวทั้งสามฉบับสามารถกำหนดขั้นตอนและวิธีการของกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งออกได้เป็นสามขั้นตอนใหญ่ ๆ อันได้แก่ ขั้นตอนของการนำเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเข้าสู่กระบวนการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง ขั้นตอนของกระบวนการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง และผลของการคัดค้านการเลือกตั้ง ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

¹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 94.

² “ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่และการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2544”, ราชกิจจานุเบกษา 118 (7 กุมภาพันธ์ 2544) หน้า 18-23.

การนำเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเข้าสู่กระบวนการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 และระเบียบคณะกรรมการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการนำเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเข้าสู่กระบวนการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นเรื่องที่ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้ง ซึ่งได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และพรรคการเมือง และเป็นบุคคลที่มีสิทธิที่จะคัดค้านการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 จะต้องดำเนินการให้ถูกต้องและครบถ้วน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้ทำเป็นคำร้อง และคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือ โดยใช้ถ้อยคำสุภาพ และอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อและที่อยู่ของผู้คัดค้านการเลือกตั้ง
- (2) ระบุเรื่องที่เป็นเหตุให้คัดค้านการเลือกตั้งพร้อมทั้งข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ตามสมควรเกี่ยวกับเรื่องที่ยื่นคัดค้านการเลือกตั้ง
- (3) ลงลายมือชื่อของผู้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

(ก) ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนเป็นผู้ลงลายมือชื่อ

(ข) ในกรณีที่พรรคการเมืองเป็นผู้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ลงลายมือชื่อ³

สำหรับในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน การร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องทำเป็นคำร้อง (Complaint) ยื่นต่อสภาผู้แทนราษฎร (Bundestag) เพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ในประเทศอังกฤษ การร้องคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องทำเป็นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง (Election Petition) ตามแบบฟอร์มที่กฎหมายกำหนด ระบุรายละเอียดที่ฟ้องและลงนามโดยผู้ยื่นคำร้องคนหนึ่งหรือหลายคน แล้วแต่กรณี และต้องยื่นคำร้องนั้นต่อ The High Court in Kings Bench Division หรือ The Court of Session หรือ The Court of Northern Ireland in the King Bench Division ทั้งนี้แล้วแต่เขตเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องนั้น จะอยู่ในอังกฤษหรือเวลส์ หรือสกอตแลนด์ หรือไอร์แลนด์เหนือ โดยวิธีการยื่นคำร้องนั้น จะต้องยื่นต่อเจ้าหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด และเจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะต้องส่งสำเนา 1 ชุด ไปให้แก่เจ้าหน้าที่เลือกตั้งของเขตเลือกตั้งที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้จัดพิมพ์ลงเป็นหลักฐานสำคัญของเขตเลือกตั้งนั้นต่อไป⁴

ส่วนในประเทศฝรั่งเศส การร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องทำเป็นคำร้อง (La Requete) ยื่นต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (Le Conseil Constitutionnel) เพื่อพิจารณาวินิจฉัย โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ และคำร้องจะต้องมีการลงลายมือชื่อผู้ร้อง ชื่อ นามสกุล ที่อยู่และสถานภาพของผู้ร้องทุกคน เป็นผู้เลือกตั้งหรือสมัครรับเลือกตั้ง ชื่อ นามสกุล ของผู้ได้รับเลือกตั้งที่ถูกคัดค้าน มูลเหตุในการร้องคัดค้าน และรายละเอียดของเขตเลือกตั้งด้วย

การยื่นคำร้องผู้ยื่นจะต้องแนบเอกสารที่เกี่ยวข้องไปให้ครบถ้วนและยื่นต่อเลขาธิการคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (Secretariat General du Conseil) หรือผู้ว่าราชการจังหวัด (Prefet) หรือผู้ปกครองอาณานิคม (Chef du Territoire)⁵ กรณีที่เป็นกรยื่นคำร้องต่อผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ปกครองอาณานิคม เมื่อได้รับคำร้องแล้วบุคคลดังกล่าวจะต้องแจ้ง

³ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 16.

⁴ The Representation of the People Act 1949 s. 81.

⁵ Frangios Luchaire, *Le Conseil Constitutionnel*, p.302 – 303.

ต่อเลขาธิการคณะตุลาการรัฐธรรมนูญและคอยตามผลการพิจารณา⁶

1.2 ระยะเวลาในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งไว้ในมาตรา 94 โดยกำหนดให้การยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งจะดำเนินการได้ต่อเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งใดแล้ว ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นย่อมจะมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้นได้ และจะต้องอยู่ภายใต้ระยะเวลาดังต่อไปนี้

(1) การยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งโดยอ้างเหตุว่ามีการกระทำอันทำให้การเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งใดในเขตเลือกตั้งนั้นหรือของเขตเลือกตั้งดังกล่าวมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมจะต้องยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายใน 30 วันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้น

(2) การยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งโดยอ้างเหตุว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกินกว่าจำนวนค่าใช้จ่ายที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 41 หรือมิได้ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนหรือเป็นเท็จอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 43 จะต้องยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายใน 180 วันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าระยะเวลาในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น สำหรับการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละเขตเลือกตั้งนั้น อาจเริ่มต้นและสิ้นสุดไม่พร้อมกัน เนื่องมาจากคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจดำเนินการประกาศผลการเลือกตั้งของแต่ละเขตเลือกตั้งไม่พร้อมกัน ซึ่งอาจเกิดจากกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่หรือเลือกตั้งใหม่สำหรับการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้น ๆ หรือเป็นกรณีที่มีการร้องเรียนว่าการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้นมีการกระทำที่ทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยเสียก่อนว่ามีการกระทำเช่นนั้นในเขตเลือกตั้งดังกล่าวหรือไม่ หรืออาจเป็นกรณีที่มี

⁶ Geoffery Hand, Jacques Geogel and Chirstoph Sasse, *European Electoral System Handbook*, p.116.

เกิดจากการดำเนินการนับคะแนนเลือกตั้งเป็นไปด้วยความล่าช้า เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ทำให้การประกาศผลการเลือกตั้งของแต่ละเขตเลือกตั้งจึงอาจไม่พร้อมกัน และส่งผลให้ระยะเวลา 30 วัน ที่กำหนดให้ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของแต่ละเขตเลือกตั้ง เริ่มต้นและสิ้นสุดไม่พร้อมกัน

สำหรับในกรณีของการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ นั้นจะไม่เกิดปัญหาเช่นว่านี้ เนื่องจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ นั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้ใช้เขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง⁷ ทำให้เขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งดังกล่าวมีเขตเลือกตั้งเพียงเขตเดียว และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการคำนวณคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อหาสัดส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองจะได้เสร็จเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะดำเนินการประกาศผลการเลือกตั้งโดยประกาศผลครบทั้งจำนวนหนึ่งร้อยคนครบตามจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ⁸ ดังนั้น วันเริ่มต้นสำหรับการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจึงมีเพียงวันเดียวและสิ้นสุดระยะเวลาสามสิบวันพร้อมกัน

สำหรับประเทศอังกฤษ การยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะต้องยื่นภายใน 21 วันภายหลังจากที่ผลการเลือกตั้งส่งไปถึงราชเลขาธิการของอังกฤษหรือไอร์แลนด์เหนือ (The Clerk of the Crown or the Clerk of the Crown of The Northern Ireland) แล้วแต่กรณี และถ้าหากคำร้องนั้นระบุว่ามีการทุจริตคดโกงในการเลือกตั้งโดยมูลเหตุที่ว่ามีการให้เงินหรือรางวัล หรือสัญญาว่าจะให้เงินหรือรางวัล คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งอาจยื่นได้ภายใน 28 วัน หลังจากวันที่ได้มีการจ่ายเงิน⁹

นอกจากนี้ในเวลาที่ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งหรือภายใน 3 วัน นับจากวันยื่นคำร้อง ผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องวางเงินประกันจำนวน 1,000 ปอนด์ สำหรับค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ผู้ยื่นคำร้องจะต้องจ่ายให้แก่พยานหรือผู้ต้องคำร้อง และภายในกำหนด 5 วันนับจากวันที่ได้ยื่นคำร้อง ผู้ร้องจะต้องแจ้งการฟ้องร้องพร้อมส่งสำเนาคำร้องของตนไปให้แก่ผู้ต้องคำร้อง และภายในกำหนด 5 วันนับแต่วันที่ส่งสำเนาคำร้อง พร้อมหนังสือแจ้งไปให้ผู้ต้องคำร้องทราบ ผู้ต้องคำร้องมีสิทธิร้องคัดค้านว่าเงินประกันไม่เพียงพอและผู้ร้องจะต้องวางเงิน

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 99.

⁸ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 มาตรา 77.

⁹ The Representation of the People Act 1949 s. 109.

ประกันเพิ่มเติมให้เพียงพอภายในกำหนดเวลาไม่เกิน 5 วัน ถ้าหากไม่มีการวางเงินประกัน หรือไม่มีการวางเงินประกันเพิ่มเติมภายในกำหนดเวลาดังกล่าวกระบวนการพิจารณาคำร้อง การเลือกตั้งเป็นอันสิ้นสุดลง¹⁰

ส่วนในประเทศฝรั่งเศส กำหนดให้ คำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องร้องภายใน 10 วันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าไม่ยื่น ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวนี้ภายหลังจะมายื่นคำร้องคัดค้านอีกไม่ได้ เว้นแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ซึ่งจากคำพิพากษาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญการกระทำบางอย่าง เช่น การใช้บัตรปลอมการก่อความไม่สงบในการเลือกตั้ง ความผิดพลาดในการลงทะเบียน เลือกตั้ง การออกเสียงลงคะแนนโดยผู้ไม่มีสิทธิ ความผิดพลาดในการแบ่งเขตเลือกตั้ง เป็นต้น เหล่านี้ไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย จะยื่นคำร้องเกิน 10 วันไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีความเห็นแย้งว่าการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและ เรื่องที่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยไม่น่าจะเป็นเรื่องสำคัญ เพราะว่าการเลือกตั้งสมาชิก รัฐสภานั้น โดยหลักเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยทั้งหมด กฎเกณฑ์ทุกกฎเกณฑ์ที่ เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมีเป้าหมายเพื่อที่จะปกป้องคุ้มครองผู้เลือกตั้งซึ่งหมายถึงประชาชน ส่วนใหญ่ยิ่งเสียกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้ง¹¹

1.3 วิธีการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

วิธีการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งตามระเบียบคณะกรรมการ การเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ สมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1.3.1 การยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณา คัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ ผู้คัดค้านการเลือกตั้งในกรณีที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องเป็นผู้ยื่น คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งด้วยตนเอง และในกรณีที่เป็นการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ของพรรคการเมืองให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ได้รับมอบ หมายเป็นหนังสือโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง เป็นผู้ยื่นคำร้อง

¹⁰ The Representation of the People Act 1949 s. 119.

¹¹ Frangois Luchaire, Le Conseil Constitutionnel , p.300 – 301.

คัดค้านการเลือกตั้ง¹²

1.3.2 สถานที่ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดสถานที่ในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของผู้คัดค้านการเลือกตั้งไว้ 2 กรณี คือ กรณีเป็นการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นในราชอาณาจักร และกรณีเป็นการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1.3.2.1 การยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นในราชอาณาจักร

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวกำหนดให้ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งซึ่งประสงค์จะยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักรให้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้เกิดขึ้นในเขตเลือกตั้งภายในจังหวัดนั้น หรือจะยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ได้¹³

ในกรณีที่เป็นการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดส่งคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งไปยังสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว และให้แจ้งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวทางโทรสารไปยังสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่ได้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น¹⁴

¹² ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 15.

¹³ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 17.

¹⁴ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 20.

1.3.2.2 กรณีการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้กำหนดให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องเรียนในส่วนที่ 4 การสืบสวนสอบสวนเรื่องร้องเรียนที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรในหมวด 3 ของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 มาใช้บังคับกับการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรโดยอนุโลม¹⁵ โดยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งซึ่งประสงค์จะยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ให้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นต่อพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือยื่นต่อเจ้าหน้าที่ของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยประจำประเทศที่เหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้น¹⁶

ในกรณีที่เป็นกรณียื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งส่งเรื่องให้เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ที่เหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นเพื่อดำเนินการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยเป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนเพื่อดำเนินการสืบสวนต่อไป เว้นแต่ในกรณีที่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นสมควรให้มีการสืบสวนสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อรับผิดชอบดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นต่อไป¹⁷

ในกรณีที่เป็นกรณียื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง สถานทูตหรือสถานกงสุลไทยที่เหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นและเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือก

¹⁵ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 25.

¹⁶ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 50.

¹⁷ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 51.

ตั้งที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี เสนอเรื่องต่อปลัดกระทรวงการต่างประเทศเพื่อส่งเรื่องให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการสืบสวนสอบสวนต่อไป¹⁸

2. การตอบรับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด สถานทูตหรือสถานกงสุลไทยได้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งจากผู้คัดค้านการเลือกตั้งแล้ว ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ผู้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งและเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 การออกไปรับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อได้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งจากผู้คัดค้านการเลือกตั้งแล้ว ให้ผู้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งออกไปรับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งให้แก่ผู้ร้องคัดค้านไว้เป็นหลักฐาน โดยไปรับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นจะต้องมีข้อความแสดงถึงวัน เดือน ปี และเลขที่รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง สถานที่ที่รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง และต้องมีการลงลายมือชื่อของผู้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง¹⁹

2.2 การบันทึกคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด สถานทูตหรือสถานกงสุลไทยได้รับไว้แล้ว ให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่แล้วแต่กรณี จัดให้มีการบันทึกการรับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งไว้ในสมุดบันทึกการรับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งโดยเร็ว

¹⁸ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินัยจรรยาบรรณ พ.ศ. 2542 ข้อ 52.

¹⁹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 18.

สมุดบันทึกการรับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งอย่างน้อยต้องระบุ วัน เดือน ปี และเลขที่รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้ง และลงลายมือชื่อของพนักงานผู้บันทึกคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น²⁰

สำหรับการออกใบรับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งให้แก่ผู้คัดค้านการเลือกตั้งและการบันทึกคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งไว้ในสมุดบันทึกการรับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ก็เพื่อประโยชน์แก่ผู้คัดค้านการเลือกตั้งในการติดตามความคืบหน้าในการดำเนินการตามกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการติดต่อผู้คัดค้านการเลือกตั้งเกี่ยวกับการดำเนินการสอบสวนและการพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3. การตรวจพิจารณาคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สถานทูต หรือสถานกงสุลไทย ได้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งใดแล้ว ให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี มอบหมายให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือพนักงานของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทย คนใดคนหนึ่ง ดำเนินการตรวจสอบรูปแบบของคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นและตรวจสอบมูลกรณีของเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งในเบื้องต้นให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เพื่อเสนอเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูต หรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งการเกี่ยวกับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นต่อไป²¹

ในการตรวจพิจารณาคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้เป็น 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 การตรวจสอบเบื้องต้นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของ

²⁰ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 19.

²¹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 32.

สถานกงสุลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบให้พิจารณาคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งใด ได้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นแล้ว จะต้องดำเนินการตรวจสอบคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งในเบื้องต้นให้เสร็จสิ้นภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับเรื่อง²² ซึ่งการตรวจสอบเบื้องต้นนี้ ประกอบด้วย

3.1.1 การตรวจสอบรูปแบบของคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลที่ได้รับมอบหมายให้ตรวจพิจารณาคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง จะต้องตรวจสอบในเบื้องต้นเสียก่อนว่าคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่ได้รับมานั้นเป็นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วนตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 กำหนดไว้หรือไม่ เช่น มีชื่อและที่อยู่ของผู้คัดค้านการเลือกตั้งและลงลายมือชื่อมาถูกต้องหรือไม่ ผู้คัดค้านการเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องมาภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่จะคัดค้านการเลือกตั้งชัดเจนเพียงพอหรือไม่ เป็นต้น

ในกรณีที่คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งหรือไม่ชัดเจนเพียงพอ ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลไทยแจ้งให้ผู้คัดค้านการเลือกตั้งดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องหรือเพิ่มเติมคำร้องคัดค้านให้ชัดเจนหรือจะเชิญผู้คัดค้านการเลือกตั้งมาพบเพื่อชี้แจงสอบถามข้อเท็จจริงหรือขอเอกสารหรือพยานหลักฐานเพิ่มเติมภายในเวลาที่เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลกำหนด แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกิน 15 วันนับแต่วันที่เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลแจ้งไปยังผู้คัดค้านการเลือกตั้ง²³

²² ด้านกิจการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัย, “คู่มือการสืบสวนสอบสวน,” เอกสารในการสัมมนาการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (เอกสารไม่มีตีพิมพ์เผยแพร่)

²³ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 33.

3.1.2 การตรวจสอบมูลกรณีของคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลได้ตรวจสอบคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งในเบื้องต้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว และคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายหรือระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดหรือผู้คัดค้านการเลือกตั้งได้แก้ไขเพิ่มเติมหรือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานเพิ่มเติมเสร็จเรียบร้อยแล้วหรือเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลได้กำหนดให้ผู้คัดค้านการเลือกตั้งดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องแล้ว ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลตรวจสอบมูลกรณีของคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งว่ามีมูลหรือไม่โดยเร็ว แล้วเสนอเรื่องต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาสั่งการในเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าว²⁴

ในการเสนอเรื่องต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูต หรือกงสุลใหญ่เพื่อพิจารณาสั่งการนั้น ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลจัดทำความเห็นว่ามีสมควรรับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวหรือไม่ด้วย

3.2 การพิจารณาสั่งการเกี่ยวกับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ได้รับความเห็นเบื้องต้นของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลเกี่ยวกับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งแล้ว ให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูต หรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณีพิจารณาสั่งการเกี่ยวกับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นและมีอำนาจสั่งการได้ดังต่อไปนี้²⁵

3.2.1 การสั่งรับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

ในกรณีที่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูต

²⁴ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 34.

²⁵ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 34.

หรือกงสุลใหญ่ เห็นสมควรให้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งให้มีคำสั่งให้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวและให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวและจัดทำสำนวนคัดค้านการเลือกตั้งต่อไป

3.2.2 การสั่งไม่รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่มีคำสั่งไม่รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ให้เสนอความเห็นดังกล่าวต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณา ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นชอบกับคำสั่งของเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ที่ไม่รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าว ให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูต หรือสถานกงสุลใหญ่ สั่งจำหน่ายคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นและแจ้งให้ผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งทราบ

หากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นควรให้รับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นไว้พิจารณาให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่แล้วแต่กรณี ส่งเรื่องให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลดำเนินการสอบสวนเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวและจัดทำสำนวนคัดค้านการเลือกตั้งต่อไป

4. การส่งเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่แล้วแต่กรณี เห็นควรส่งเรื่องให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น หากเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลเห็นว่าเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าว ควรส่งให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่สืบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุล แล้วแต่กรณี เป็นผู้พิจารณาดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลเสนอความเห็นต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่เพื่อพิจารณา

ในกรณีที่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่เห็นชอบกับความเห็นของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือพนักงานของสถานทูตหรือของสถานกงสุลดังกล่าว ให้ดำเนินการส่งเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นให้แก่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เอกอัครราชทูตหรือ

กงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี เพื่อจัดให้มีการสืบสวนสอบสวนต่อไป และให้มีหนังสือแจ้งผู้คัดค้าน การเลือกตั้งทราบ²⁶

เมื่อพิจารณาวิธีการนำเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเข้าสู่กระบวนการพิจารณา การคัดค้านการเลือกตั้งของประเทศไทยกับของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ประเทศ อังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส แล้ว จะเห็นได้ว่าได้กำหนดให้ต้องทำเป็นคำร้องเพื่อยื่นต่อองค์กร ที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งเช่นเดียวกัน เนื่องจากการคัดค้าน การเลือกตั้งมิใช่เป็นเรื่องกรณีพิพาทระหว่างผู้คัดค้านการเลือกตั้งกับผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้ง ที่จะต้องดำเนินการฟ้องร้องเพื่อให้เกิดผลแพ้ชนะโดยตรง แต่เป็นกรณีที่ผู้คัดค้านการเลือกตั้ง ได้แจ้งเรื่องข้อบกพร่องในการเลือกตั้งต่อองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการ คัดค้านการเลือกตั้งให้ตรวจสอบการเลือกตั้งนั้นว่าเป็นไปโดยชอบหรือไม่

สำหรับระยะเวลาในการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ได้กำหนดระยะเวลาไว้เป็น สองกลุ่มแตกต่างกัน คือ กรณีที่เป็นการร้องคัดค้านการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งจะต้องยื่นภายใน 30 วันกับกรณีที่เป็นกรรณการร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับเรื่องการเงินในการเลือกตั้งซึ่ง จะต้องยื่นภายใน 180 วัน ซึ่งในประเทศอังกฤษก็ได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้อง คัดค้านการเลือกตั้งไว้เป็นสองกลุ่มเช่นเดียวกัน เพียงแต่แตกต่างกันในเรื่องของลักษณะ ของเรื่องคัดค้าน กล่าวคือ กรณีที่เป็นการร้องคัดค้านโดยทั่วไปซึ่งจะต้องยื่นภายใน 21 วัน กับกรณีที่เป็นการร้องคัดค้านว่ามีการทุจริตคดโกงในการเลือกตั้งในเรื่องการให้หรือสัญญาว่าจะให้เงินหรือรางวัลซึ่งจะต้องยื่นภายใน 28 วันนับจากวันที่จ่ายเงิน เนื่องจากเรื่องคัดค้าน การเลือกตั้งบางเรื่องเป็นการยากที่จะทราบรายละเอียด จึงต้องใช้เวลาในการหาข้อเท็จจริง

กระบวนการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดกระบวนการ พิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งออกเป็น 3 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นตอนการทำสำนวน ขั้นตอน การตรวจสำนวน และขั้นตอนการวินิจฉัย เพื่อนำไปสู่การออกคำสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ หรือการเลือกตั้งใหม่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยในแต่ละขั้นตอนมีกระบวนการและ วิธีการที่แตกต่างกัน และสามารถแยกพิจารณาในรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

²⁶ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 35.

1. การทำสำนวนการคัดค้านการเลือกตั้ง

ขั้นตอนการทำสำนวน (poursuite) เป็นขั้นตอนในการค้นหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อจัดทำเป็นสำนวนการคัดค้านการเลือกตั้งซึ่งเป็นขั้นตอนแรก และเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ โดยการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง คัดค้านการเลือกตั้งที่ถูกต้องเท่านั้นที่เป็นพื้นฐานให้การมีคำวินิจฉัยเป็นไปโดยถูกต้องตรง ตามเจตนารมณ์ของกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้ง

ในการดำเนินการเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานของ เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนนั้น เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนจะต้องดำเนินการทุกอย่างตามที่ เห็นว่าเหมาะสมที่จะให้ได้รับความจริงที่ถูกต้องครบถ้วนโดยจะจำกัดอยู่กับข้อเท็จจริงหรือ พยานหลักฐานของคู่กรณี ซึ่งได้แก่ ผู้คัดค้านการเลือกตั้งหรือผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งเท่านั้น ไม่ได้ แต่ต้องพิเคราะห์ว่าควรหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานจากที่ใดหรือจะรับฟังจากบุคคล ใด เพื่อที่จะได้รับข้อมูลข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องโดยครบถ้วน

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดรายละเอียดและ ขั้นตอนในการจัดทำสำนวนการคัดค้านการเลือกตั้ง ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1.1 กระบวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้าน การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้นำเรื่อง การสืบสวนสอบสวนเรื่องร้องเรียนในระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 มาใช้บังคับโดยอนุโลมกันเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง ด้วย²⁷ โดยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งสองฉบับสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1.1.1 องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งสองฉบับได้กำหนด องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง เพื่อให้้องค์กรดังกล่าวเป็น้องค์กร

---

²⁷ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 24 และข้อ 25.

เสริมการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการคัดค้านการเลือกตั้ง²⁸ โดยกรณีที่เป็นการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นในราชอาณาจักร โดยปกติการดำเนินการสอบสวนจะเป็นอำนาจของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และในกรณีที่เป็นการยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร โดยปกติการดำเนินการสอบสวนจะเป็นอำนาจของสถานทูตหรือกงสุลไทยประจำประเทศที่เหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้น²⁹

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้กำหนดองค์กรที่มีอำนาจในการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งไว้ดังต่อไปนี้

(1) เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นในราชอาณาจักรทุกเรื่อง โดยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ได้ให้อำนาจแก่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งในการที่จะพิจารณาเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวจะต้องมีการสอบสวนหรือไม่เพียงใด รวมทั้งเป็นผู้พิจารณารายงานการสอบสวนของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนและจัดทำความเห็นและข้อสังเกตเพื่อจัดทำเป็นสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง

(2) เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่มีอำนาจสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร โดยเอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่จะมีอำนาจสอบสวนแต่เฉพาะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งซึ่งเกิดขึ้นภายในประเทศที่สถานทูตหรือสถานกงสุลไทยได้ตั้งอยู่โดยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดให้เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่นั้นมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง³⁰ เว้นแต่ในกรณีของการ

²⁸ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง , คู่มือการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กรุงเทพมหานคร : บริษัทวิเศษชัยสรอรรถ จำกัด, 2542) หน้า 185.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 203.

³⁰ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 53.

จัดทำความเห็นและข้อสังเกตในสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเฉพาะ

(3) พนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง พนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนผู้รับผิดชอบเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าว โดยจะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานและจัดทำรายงานการสอบสวน โดยสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน พร้อมทั้งความเห็นเพื่อเสนอต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(4) เจ้าหน้าที่ของสถานทูตไทยหรือสถานกงสุลไทย ในกรณีที่มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่มีอำนาจเช่นเดียวกับเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการที่จะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยประจำประเทศที่เกิดเหตุในการร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น เพื่อดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นและเสนอต่อเอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี เพื่อส่งรายงานการสอบสวนไปยังเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อทำความเข้าใจหรือข้อสังเกตเพื่อจัดทำเป็นสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังต่อไปนี้³¹

(5) พนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด โดยปกติเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นในราชอาณาจักรจะเป็นอำนาจของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเฉพาะ แต่ในกรณีที่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการส่งเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งไปให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการสอบสวนจะเกิดความสะดวก เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจที่จะคัดค้านการเลือกตั้งส่งเรื่องดังกล่าวไปยังผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อแต่งตั้งพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนและจัดทำรายงานการสอบสวน พร้อมทั้งความเห็นเสนอต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง³²

---

³¹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 54.

³² ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 23.

1.1.2 เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่ไม่ต้องมีการสอบสวน

โดยปกติเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องมีการสอบสวนเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง แต่เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งบางเรื่องอาจปรากฏข้อเท็จจริงที่ชัดเจนเพียงพอแล้วหรือเป็นการกระทำความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 และมีการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานโดยพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเสร็จเรียบร้อยแล้วหรือได้เคยมีการสอบสวนจนเสร็จเรียบร้อยแล้ว เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือเป็นเรื่องที่ได้มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งมาก่อนแล้ว เมื่อมีกรณีเช่นว่านี้เกิดขึ้น และเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูต หรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี เห็นว่าเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวนั้นไม่มีความจำเป็นต้องสอบสวนอีกต่อไป โดยในกรณีของเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นในราชอาณาจักรให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำความเห็นและข้อสังเกตเพื่อจัดทำเป็นสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาในชั้นของการตรวจสำนวนการคัดค้านการเลือกตั้งต่อไป³³

สำหรับในกรณีของเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ให้เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณีจัดส่งรายงานการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งมายังเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อจัดทำความเห็นและข้อสังเกตให้แล้วเสร็จ เพื่อจัดทำเป็นสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาในชั้นการตรวจสำนวนการคัดค้านการเลือกตั้งต่อไป³⁴

1.1.3 เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่จะต้องมีการสอบสวน

ตามที่ได้กล่าวมาในข้างต้นแล้วว่า โดยปกติเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องมีการดำเนินการสอบสวนเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อจัดทำเป็นสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อตรวจสำนวนการคัดค้านการเลือกตั้งในเรื่องนั้นต่อไป และสำหรับเรื่อง

³³ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 23.

³⁴ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 54.

คัดค้านการเลือกตั้งที่จะต้องมีการสอบสวนนั้นระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งไว้ดังต่อไปนี้

1.1.3.1 การส่งเรื่องสอบสวนให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งบางเรื่องอาจมีความจำเป็นจะต้องดำเนินการสอบสวนเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในท้องถิ่นซึ่งไม่ได้เป็นที่ตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เช่น มีการคัดค้านการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่งซึ่งอยู่ในจังหวัดที่ห่างไกล การที่จะดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานให้ครบถ้วนได้นั้น เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวจำเป็นต้องเดินทางไปสอบสวนยังท้องถิ่นนั้น ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าและไม่มีความสะดวก ดังนั้น ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าว จึงได้กำหนดให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจส่งเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งไปให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวได้ โดยเมื่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า การส่งเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งไปให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง จะเกิดความสะดวกต่อการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง ให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งส่งเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อส่งให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าว

โดยในการสอบสวนของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนั้น เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง อาจมอบหมายให้พนักงานคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเข้าไปกำกับดูแลการสอบสวนของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดก็ได้ และให้พนักงานดังกล่าวมีอำนาจในการที่จะสั่งให้มีการสอบสวนพยานหลักฐานที่จำเป็นหรือเร่งรัดการสอบสวนก็ได้

เมื่อเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้ดำเนินการสอบสวนและรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้จัดทำรายงานการสอบสวนโดยสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมทั้งเสนอความเห็นเพื่อเสนอต่อเลขาธิการ

คณะกรรมการการเลือกตั้ง³⁵

1.1.3.2 วิธีการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งของ เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน

เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเรื่องใดเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งสำหรับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านเกิดขึ้นในราชอาณาจักรหรือเอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่สำหรับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะเหตุแห่งการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ได้รับไว้เพื่อดำเนินการต่อไปแล้วให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือเอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แต่งตั้งเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนจากพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่ของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทย แล้วแต่กรณี เพื่อรับผิดชอบเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าว และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนดังกล่าวดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นโดยเร็ว³⁶ และให้เป็นไปตามวิธีการดังต่อไปนี้

(1) การงดการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งใด และเห็นสมควรงดการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น เพราะเหตุที่เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวไม่รู้ตัวผู้ถูกคัดค้านหรือไม่ปรากฏข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะดำเนินการสอบสวนต่อไปได้หรือไม่เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น บันทึกเหตุที่งดการสอบสวนไว้ในสำนวนการสอบสวนและเสนอสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือเอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาและให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูต หรือกงสุลใหญ่ มีอำนาจดังต่อไปนี้³⁷

³⁵ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 23.

³⁶ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 23.

³⁷ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 39.

(ก) ในกรณีที่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่พิจารณาสำนวนการสอบสวนดังกล่าวแล้ว เห็นสมควรสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นต่อไป ให้สั่งให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทย แล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องสอบสวนคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ดำเนินการสอบสวนเรื่องดังกล่าวต่อไป

(ข) ในกรณีที่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่พิจารณาสำนวนการสอบสวนดังกล่าวแล้ว เห็นสมควรงดการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี เสนอความเห็นพร้อมทั้งสำนวนการสอบสวนไปยังคณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาและให้คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งมีอำนาจดังต่อไปนี้

- ในกรณีที่คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งพิจารณาแล้วไม่เห็นด้วยการความเห็นที่ให้การสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ให้มีคำสั่งให้ดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวต่อไป และให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุล แล้วแต่กรณี ดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นต่อไป

- ในกรณีที่คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นชอบด้วยกับความเห็นที่ให้การสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ให้คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งมีคำสั่งให้การสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าว และส่งคำสั่งดังกล่าวให้แก่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการแจ้งให้ผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งทราบต่อไป

(2) การแจ้งเรื่องการถูกคัดค้านการเลือกตั้งแก่ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้ง เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งใดที่ปรากฏตัวผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้ง ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยมีหน้าที่เรียกผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งนั้น มาเพื่อแจ้งและอธิบายเรื่องที่ถูกคัดค้านตามที่ได้ปรากฏในคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งให้ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งทราบและเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือดังกล่าวจะต้องแจ้งสิทธิของผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ให้ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งทราบ

ในการแจ้งเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งแก่ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งนี้ เมื่อเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนได้แจ้งเรื่องดังกล่าวแล้ว จะต้องจัดทำบันทึกการแจ้งเป็นสองฉบับ โดยฉบับหนึ่งมอบให้ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้ง และอีกฉบับหนึ่งให้เก็บไว้ในสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งและให้ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งลงลายมือชื่อรับทราบไว้เป็นหลักฐานด้วย

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยได้เรียกผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งมาเพื่อรับทราบเรื่องผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งแล้ว แต่ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งไม่มาหรือมาแต่ไม่ยอมลงลายมือชื่อรับทราบเรื่องถูกคัดค้านการเลือกตั้ง ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนดังกล่าวส่งรูปเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งพร้อมทั้งมีหนังสือสอบถามผู้ถูกคัดค้านว่าได้กระทำการตามที่ถูกคัดค้านการเลือกตั้งหรือไม่ ไปยังผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้ง ณ ที่อยู่ของผู้ถูกคัดค้านที่ปรากฏตามหลักฐานของทางราชการหรือสถานที่ติดต่อที่ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งแจ้งให้ทราบทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ

ส่วนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งใดที่เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยไม่สามารถเรียกตัวผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งมารับทราบเรื่องที่ถูกคัดค้านการเลือกตั้งได้ ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนดังกล่าว บันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น³⁸

(3) การแจ้งสิทธิของผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้ง เมื่อเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยได้เรียกผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งมาเพื่อรับทราบเรื่องที่ถูกคัดค้านการเลือกตั้ง ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนดังกล่าวแจ้งสิทธิของผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าว ซึ่งได้แก่ สิทธิในการนำสืบแก่เรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง สิทธิในการนำพยานหลักฐานมาเอง หรืออ้างพยานหลักฐานให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยดำเนินการสอบสวนก็ได้³⁹

³⁸ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 40.

³⁹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 42.

(4) การเรียกผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งมาให้ถ้อยคำ

เมื่อเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยได้แจ้งและอธิบายการถูกร้องคัดค้านการเลือกตั้งรวมทั้งแจ้งสิทธิของผู้ถูกร้องคัดค้านการเลือกตั้งให้แก่ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งทราบแล้วหรือเมื่อพ้นระยะเวลา 15 วัน นับแต่วันที่เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยได้แจ้งสรุปเรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้งไปยังผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งที่ไม่มารับทราบเรื่องการถูกร้องคัดค้านการเลือกตั้งหรือไม่ยอมลงลายมือชื่อรับทราบเรื่องการถูกร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยรีบดำเนินการแจ้งให้ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งมาให้ถ้อยคำโดยเร็ว

ในกรณีที่ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งรับว่าได้

กระทำตามที่ถูกร้องคัดค้านการเลือกตั้งให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยสอบสวนบันทึกถ้อยคำ และสาเหตุแห่งการกระทำไว้ด้วยโดยในกรณีเช่นว่านี้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยจะไม่ทำการสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือในกรณีเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนดังกล่าวเห็นสมควรที่จะสอบสวนต่อไป เพื่อที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงและพหุติการณ์อันเกี่ยวกับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งโดยละเอียดก็ให้ดำเนินการสอบสวนต่อไปได้

ในกรณีที่ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งปฏิเสธหรือ

ไม่รับว่าได้กระทำตามที่ถูกร้องคัดค้านการเลือกตั้งให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยดำเนินการสอบสวนต่อไป⁴⁰

(5) การเรียกผู้คัดค้านการเลือกตั้งและพยานมาให้

ถ้อยคำ ในการเรียกผู้คัดค้านการเลือกตั้งและพยานมาให้ถ้อยคำ เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทย จะต้องมิหนังสือแจ้งไปยังผู้คัดค้านการเลือกตั้งพร้อมนำพยานที่ประสงค์จะอ้างอิงมาตามวันที่กำหนด โดยในทางปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดไว้ว่าจะต้องไม่เกิน 10 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง หากผู้คัดค้านการเลือกตั้งและพยานที่ประสงค์จะอ้างอิงไม่มาตามวันที่นัดให้เจ้าหน้าที่สอบสวนดังกล่าวมีหนังสือหรือในวันแจ้งไปให้ผู้คัดค้านการเลือกตั้งนำพยานมา

⁴⁰ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 41.

รับการสอบสวนอีกครั้งหนึ่ง แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกิน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ โดยในหนังสือ นั้นจะต้องระบุไปด้วยว่าถ้าไม่มาตามกำหนดนัดและไม่แจ้งเหตุอันสมควรอาจถือว่าผู้คัดค้าน การเลือกตั้งไม่ประสงค์จะให้สอบสวนพยานหลักฐานนั้นต่อไป และในกรณีที่ผู้คัดค้านการเลือกตั้งไม่มาตามกำหนดนัดในกรณีเช่นนี้ เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการ การเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยอาจทำความเห็นของดการสอบสวนเรื่อง คัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวก็ได้

ในกรณีที่ผู้คัดค้านการเลือกตั้งมาตามกำหนด นัดไม่ว่าจะนำพยานมาด้วยหรือไม่ก็ตามให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยดำเนินการสอบสวนผู้คัดค้าน การเลือกตั้งนั้น

อนึ่ง หลักเกณฑ์การมีหนังสือเพื่อเรียกผู้คัดค้าน การเลือกตั้งเพื่อนำพยานที่ประสงค์จะอ้างอิงมาให้ถ้อยคำนั้นให้นำมาใช้กับผู้ถูกคัดค้านการ เลือกตั้งที่ประสงค์จะอ้างอิงพยานหลักฐานด้วยเช่นเดียวกัน

(6) วิธีการสอบปากคำผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้ง ผู้คัดค้านการเลือกตั้งและพยาน การสอบปากคำผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้ง ผู้ถูกคัดค้านการเลือก ตั้งหรือพยานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนัก งานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทย จัดให้มีการบันทึกถ้อยคำ โดยการบันทึกถ้อยคำให้ใช้วิธีเขียนด้วยหมึกหรือดีดพิมพ์หรือดีพิมพ์ ถ้ามีผิดตกที่ใดห้ามมิให้ขีด ลบหรือบันทึกข้อความทับแต่ให้ใช้วิธีขีดฆ่าเสียแล้วเขียนลงใหม่ ถ้ามีข้อความตกเติมให้ผู้ตกเติม ลงลายมือชื่อกำกับไว้และให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนกับผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อกำกับไว้ ทุกแห่ง

เมื่อได้บันทึกถ้อยคำเสร็จแล้วให้อ่านให้ผู้ให้ ถ้อยคำฟังหรือจะให้ผู้ให้ถ้อยคำอ่านเองก็ได้ และให้ผู้ให้ถ้อยคำ ผู้บันทึกถ้อยคำ และเจ้าหน้าที่ สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทย ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่สอบสวนลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน ในกรณีที่บันทึกถ้อยคำมีหลายหน้าให้ ลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกหน้า ในกรณีที่ผู้ให้ถ้อยคำไม่ยอมลงลายมือชื่อหรือไม่อาจลงลายมือชื่อ ได้ไม่ว่าด้วยเหตุใดให้บันทึกเหตุนั้นไว้ในบันทึกถ้อยคำนั้น⁴¹

---

⁴¹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 43.

(7) การเพิ่มหรือลดการสอบสวนพยานหลักฐาน

ในระหว่างการสอบสวน เมื่อเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทย มีความเห็นว่าการสอบสวนพยานหลักฐานใดจะทำให้การสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งล่าช้าหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นมีใช้ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนดังกล่าวจะงดการสอบสวนพยานหลักฐานนั้นเสียก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุอันไว้⁴²

ในกรณีที่ปรากฏจากการสอบสวนว่ามีบุคคลอื่นกระทำการอันเป็นเหตุให้เกิดการคัดค้านการเลือกตั้งร่วมกับผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้ง ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยแจ้งให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือเอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี และประธานอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งทราบแล้วดำเนินการสอบสวนบุคคลนั้นด้วย⁴³

(8) การยื่นคำชี้แจงหรือขอให้ถ้อยคำโต้แย้งเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งของผู้คัดค้านการเลือกตั้งเพิ่มเติม ในระหว่างการดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งผู้คัดค้านการเลือกตั้งซึ่งได้ยื่นคำชี้แจงหรือขอให้ถ้อยคำโต้แย้งเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งแล้วมีสิทธิที่จะยื่นคำชี้แจงหรือขอให้ถ้อยคำโต้แย้งเพิ่มเติมแก่เรื่องที่ตนถูกร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้ในระหว่างใด ๆ ก่อนที่เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยจะเสนอรายงานการสอบสวนต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี⁴⁴

1.2 การจัดทำสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยได้รวบรวมพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้ว ให้จัดทำรายงานการสอบสวนโดยสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมทั้งความเห็นของตนเพื่อประกอบสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง เสนอบุคคลดังต่อไปนี้

⁴² ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 45.

⁴³ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 46.

⁴⁴ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 47.

(1) ในกรณีเป็นการสอบสวนของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ให้เสนอรายงานการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาโดยรวดเร็ว

(2) ในกรณีเป็นการสอบสวนของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยให้เสนอรายงานการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งต่อเอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี เมื่อเอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ได้รับรายงานการสอบสวนแล้ว ให้เสนอชื่อเรื่องต่อปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อส่งเรื่องให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาต่อไป

เมื่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานการเลือกตั้งการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งแล้ว ให้ทำความเข้าใจและข้อสังเกตให้เสร็จโดยเร็วและจัดทำเป็นสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเสนอต่อคณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาต่อไป

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจสั่งให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น เพิ่มเติมก็ได้⁴⁵

สำหรับทางปฏิบัติในการสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเรื่องหนึ่งเรื่องใดนั้น เนื่องผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งและผู้คัดค้านการเลือกตั้งมักอ้างพยานบุคคลและพยานหลักฐาน มาเพื่อให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพื่อบันทึกถ้อยคำในการสนับสนุนหรือแก้เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งของตน เป็นจำนวนมาก และเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนก็จะดำเนินการสอบสวนพยานบุคคลและพยานหลักฐานที่ได้อ้างอิงมานั้นจนครบถ้วนเนื่องจากในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งและผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้ง โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้โอกาสผู้ถูกคัดค้านและผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้ง มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงพยานหลักฐาน รวมทั้งต้องให้โอกาสมาให้ถ้อยคำ

---

⁴⁵ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2543 ข้อ 48.

ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง⁴⁶

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้ ทำให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนไม่กล้าที่จะงดการสอบสวนพยานบุคคลและพยานหลักฐานที่ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งหรือผู้คัดค้านการเลือกตั้งได้อ้างอิงมา แม้ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 จะได้กำหนดวางแนวทางในการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน โดยให้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนในการพิจารณาว่าพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลใด จะทำให้การสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งล่าช้าหรือไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ก็ให้งดการสอบสวนพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลเหล่านั้นได้ แต่ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า ในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนกลับไม่ปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าว เนื่องจากเกรงว่าจะต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนจึงดำเนินการสอบสวนพยานหลักฐานและพยานบุคคลที่มีการอ้างอิงจนครบถ้วน

ผลจากการดำเนินการเช่นว่านี้ ทำให้เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งเรื่องหนึ่ง ๆ ไม่อาจจะเสร็จสิ้นไปด้วยความรวดเร็วได้ เนื่องจากการสอบสวนพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลนั้น ย่อมจะต้องใช้เวลาในการดำเนินการไม่ใช่น้อย ซึ่งทำให้กระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่อาจเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ประสงค์จะเป็นการสกัดกั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับเลือกตั้งด้วยวิธีการทุจริตหรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งได้โดยรวดเร็ว รวมทั้งไม่อาจแก้ไขปัญหาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งของศาลยุติธรรมที่เต็มไปด้วยขั้นตอนและวิธีการที่ล่าช้าได้

2. การตรวจสำนวนคัดค้านการเลือกตั้ง

ขั้นตอนการตรวจสำนวน (instruction) เป็นขั้นตอนในการพิจารณาได้สวนสำนวนการคัดค้านการเลือกตั้งที่ได้ผ่านการสอบสวนมาแล้วเพื่อให้ปรากฏข้อเท็จจริงว่าได้มีการกระทำความผิดทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือไม่เพียงใด อันจะนำไปสู่การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นต่อไป โดยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 เป็นระเบียบที่ได้กำหนดองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาได้สวนสำนวนการ

---

⁴⁶ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 19.

สอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งและขั้นตอนการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการคัดค้านการเลือกตั้งไว้ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

2.1 องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาได้ส่วนสำนวนคัดค้านการเลือกตั้ง

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการชั้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง” เพื่อให้เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่ได้ผ่านกระบวนการการจัดทำสำนวนมาแล้ว เพื่อเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อมีคำวินิจฉัยสั่งการต่อไป

2.1.1 คุณสมบัติและการแต่งตั้งอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งประกอบด้วยประธานอนุกรรมการและอนุกรรมการอื่นมีจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคนแต่ไม่เกินเจ็ดคนซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้⁴⁷

- (1) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ การสืบสวนสอบสวน การบัญชีหรือการตรวจสอบภายใน
- (2) ต้องไม่เป็นข้าราชการการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง

2.1.2 อำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้กำหนดให้

---

⁴⁷ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 9 และข้อ 10.

คณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้⁴⁸

(1) ให้นำหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็นในการปฏิบัติงานหรือส่งเอกสารหลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง เพื่อประกอบการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง

(2) ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือบุคคลใดมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง

(3) พิจารณาและเสนอความเห็นในการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง⁴⁹

(4) พิจารณาการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ผู้คัดค้านการเลือกตั้งถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง⁵⁰

(5) ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมาย⁵¹

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งให้มีจำนวนหลายคณะเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ

⁴⁸ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 12.

⁴⁹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 11.

⁵⁰ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 21.

⁵¹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 11.

พิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งก็ได้⁵² และในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งนั้นให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่งเป็นเลขานุการของคณะกรรมการ และจะให้ผู้ช่วยเลขานุการคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้⁵³

ให้เลขานุการของคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสามารถเสนอความเห็นต่อที่ประชุมคณะกรรมการได้

สำหรับการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อเป็นองค์กรในการช่วยเหลือการปฏิบัติงานในเรื่องการคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น ก็เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือตรวจสอบสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งซึ่งได้ผ่านการดำเนินการของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนมาแล้ว เนื่องจากกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 รวมทั้งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลัน เมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองคัดค้านว่าการเลือกตั้งไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้วินิจฉัยสั่งการโดยพลัน⁵⁴

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้ระบบไต่สวน กล่าวคือ กระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีการแยก “หน้าที่สอบสวน” และ “หน้าที่พิจารณา” ออกจากกัน เพื่อให้องค์กรในการดำเนินการที่แยกจากกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ แต่การดำเนินการเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งทั้งกระบวนการ อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่เพียงองค์กรเดียว นับตั้งแต่ขั้นตอนแรกการรับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง การสืบสวนสอบ

⁵² ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 9 วรรคสอง.

⁵³ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 9 วรรคสาม และวรรคสี่.

⁵⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 147 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 มาตรา 10 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 95.

สวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง การพิจารณาเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง และจนถึงขั้นตอนสุดท้าย การวินิจฉัยเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง เหตุผลสำคัญอันหนึ่งที่ต้องนำระบบไต่สวนมาใช้กับ กระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ก็คือ เพื่อให้การดำเนินการในกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งสามารถดำเนินการไปได้โดยรวดเร็ว แต่การที่นำระบบไต่สวนมาใช้ก็มีข้อเสียเช่นเดียวกัน หากในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งตามอำเภอใจ ก็อาจก่อให้เกิดผลเสียอีกทั้งไม่เป็น การคุ้มครองต่อผู้มีส่วนได้เสียในเรื่องการคัดค้านการเลือกตั้งได้อย่างเพียงพอ

การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งขึ้นมา ก็เพื่อเป็นการชดเชยและเป็นการถ่วงดุลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งในเรื่องที่ เกี่ยวกับการคัดค้านการเลือกตั้ง เพราะคณะอนุกรรมการดังกล่าวจะเป็นผู้ไต่สวนและตรวจสอบ ส่วนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนที่ได้ดำเนินการ เสร็จสิ้นแล้ว และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ก็ได้กำหนดให้คณะอนุกรรมการ จะต้องให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยจะต้องระบุข้อเท็จจริง และให้เหตุผลประกอบความเห็นและข้อเสนอแนะนั้นด้วย นอกจากนี้ ในกรณีที่อนุกรรมการ คนใดคนหนึ่งมีความเห็นแย้ง ก็ให้ทำความเห็นแย้งรวมไว้ในบันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะ ดังกล่าวนั้นด้วย เพื่อให้ข้อเท็จจริงและเหตุผลอ้างอิงต่าง ๆ เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการ การเลือกตั้ง ซึ่งทำให้เป็นผลดีต่อการใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยสั่งการของคณะกรรมการ การเลือกตั้งเป็นอย่างดี

2.2 กระบวนการพิจารณาไต่สวนส่วนคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อคณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งได้รับสำนวน การสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งแล้ว ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการ พิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้คณะอนุกรรมการดังกล่าวดำเนินการพิจารณาไต่สวนสำนวนการสอบสวนเรื่อง คัดค้านการเลือกตั้งโดยรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม⁵⁵ และให้เป็นไปตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

---

⁵⁵ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้าน การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 26.

2.2.1 สำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่ คณะกรรมการจะรับหรือยกขึ้นพิจารณาได้ส่วนไม่ได้

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้กำหนดเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่คณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งไม่อาจรับไว้พิจารณาหรือไม่ยกขึ้นมาพิจารณาได้ส่วนได้ ประกอบด้วย⁵⁶

(1) เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่ไม่ได้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งภายในกำหนดระยะเวลา 30 วันนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้ง

(2) เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งตามมาตรา 41 และมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งไม่ได้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งภายใน 180 วันนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการเลือกตั้ง

(3) เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้ว

การที่ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดมิให้คณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งรับหรือยกเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งทั้งสามกรณีดังกล่าวขึ้นมาพิจารณาก็เนื่องมาจากในกรณีของคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งตาม (1) และ (2) นั้นเป็นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่ไม่ได้ยื่นมาภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้และทำให้คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นเป็นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้านกฎหมายเพราะมิได้ดำเนินการให้ครบตามเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้

ส่วนในกรณีของเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้วตาม (3) นั้น ก็เนื่องมาจากคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งเป็นองค์กรภายในของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งได้รับการ

---

⁵⁶ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 7.

จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง และเป็นองค์กรในการช่วยเหลือคณะกรรมการการเลือกตั้งในการดำเนินการตรวจสอบเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง ย่อมไม่มีอำนาจในการที่จะนำเรื่องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดแล้วมาพิจารณาได้ส่วนได้อีก อีกทั้งเรื่องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว ย่อมมีผลเป็นที่สุดดังเช่นคำพิพากษา ดังนั้น องค์กรอื่นใดย่อมไม่อาจนำเรื่องดังกล่าวมาพิจารณาอีกได้

2.2.2 สำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่คณะกรรมการอาจจะไม่รับหรือไม่ยกขึ้นพิจารณาได้ส่วนก็ได้

เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งบางเรื่องซึ่งอาจไม่ระบุพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอหรือเป็นเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่มีลักษณะเป็นบัตรสนเท่ห์ ซึ่งไม่ระบุพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะสามารถดำเนินการต่อไปได้ หรือเป็นเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง เช่น ไม่มีการระบุชื่อและที่อยู่ของผู้คัดค้านการเลือกตั้งหรือมิได้ลงลายมือชื่อของผู้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง หรือไม่ได้ใช้ถ้อยคำสุภาพ เป็นต้น ซึ่งเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยจะต้องแจ้งให้ผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งดำเนินการแก้ไขหรือเพิ่มเติมคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่บกพร่องให้ถูกต้องชัดเจนภายในระยะเวลาที่กำหนด

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้วผู้คัดค้านการเลือกตั้งไม่ได้ดำเนินการแก้ไขหรือเพิ่มเติมคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่บกพร่องนั้น โดยปกติเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยก็จะเสนอความเห็นต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือเอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ แล้วแต่กรณี เพื่อให้มีคำสั่งไม่รับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวไว้ดำเนินการแต่อย่างไรก็ตาม คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่บกพร่องนั้นอาจเข้าสู่กระบวนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยได้ ถ้าหากเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่มีคำสั่งให้รับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่บกพร่องนั้นไว้ดำเนินการสอบสวนหรือในกรณีที่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เอกอัครราชทูต หรือกงสุลใหญ่เห็นชอบกับความเห็นของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสถานทูตหรือสถานกงสุลไทย แล้วแต่กรณี และมีคำสั่งไม่รับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นไว้ดำเนินการ แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นสมควรให้รับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวไว้ดำเนินการต่อไป

เมื่อเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวได้เข้าสู่กระบวนการสอบสวนจนจัดทำเป็นสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งและเข้ามาสู่กระบวนการ

การพิจารณาใต้สวนสำนวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งแล้ว กรณีเช่นนี้เมื่อเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นปรากฏว่าเป็นเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง ซึ่งไม่ระบุพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอหรือเป็นเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งที่มีลักษณะเป็นบัตรสนเท่ห์ซึ่งไม่ระบุพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะสามารถดำเนินการต่อไปได้หรือเป็นเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งซึ่งคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งมีความบกพร่องในรูปแบบพิธี คณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจไม่รับหรือไม่ยกสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเช่นว่านั้นขึ้นพิจารณาใต้สวนก็ได้⁵⁷ หรือ คณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งจะดำเนินการใต้สวนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นต่อไปก็ได้

2.2.3 วิธีการพิจารณาใต้สวนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งได้รับสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งจากเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งดำเนินการพิจารณาใต้สวนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งตามวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ดังต่อไปนี้

2.2.3.1 การกำหนดวันนัดพิจารณาใต้สวนสำนวนครั้งแรก

การกำหนดวันนัดพิจารณาใต้สวนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งครั้งแรกนั้น คณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องกำหนดระยะเวลาเพื่อแจ้งให้ผู้คัดค้านการเลือกตั้งและผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน เว้นแต่เป็นกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน จะแจ้งกำหนดวันพิจารณาใต้สวนสำนวนครั้งแรกให้ผู้คัดค้านการเลือกตั้งและผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งทราบล่วงหน้าน้อยกว่า 7 วันก็ได้

ในวันพิจารณาใต้สวนสำนวนครั้งแรก ให้ผู้คัดค้านการเลือกตั้งและผู้คัดค้านการเลือกตั้งมาให้ถ้อยคำชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน

---

⁵⁷ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 8.

ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น และอาจจะทำคำชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรยื่นต่อ คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อประกอบการให้ถ้อยคำด้วยก็ได้⁵⁸

การพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งของคณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง คณะอนุกรรมการอาจมีหนังสือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำในฐานะพยานหรือผู้เชี่ยวชาญ หรือ คณะอนุกรรมการจะตรวจสอบข้อมูล เอกสารวัตถุ หรือสถานที่ก็ได้ หรืออาจมอบหมาย ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนดำเนินการแทนแล้วรายงานให้คณะอนุกรรมการพิจารณา การคัดค้านการเลือกตั้งทราบก็ได้⁵⁹

2.2.3.2 การกำหนดวันพิจารณาได้ส่วนสำนวนเพิ่มเติม

ในกรณีที่การพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งครั้งแรกไม่สามารถดำเนินการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งให้เสร็จสิ้นได้ภายในวันเดียว ให้คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งกำหนดวันพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเพิ่มเติม เพื่อดำเนินการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นให้เสร็จสิ้น

ในการกำหนดวันพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเพิ่มเติมนั้นให้คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งกำหนดวันประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นต่อเนืองกันไปจนกว่าการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวจะเสร็จสิ้น⁶⁰

---

⁵⁸ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 27 วรรคหนึ่ง.

⁵⁹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 28.

⁶⁰ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 27 วรรคสอง.

2.2.3.3 การจัดทำบันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะ

เมื่อการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวน เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการพิจารณาการเลือกตั้งเสร็จสิ้นลงแล้ว ให้คณะกรรมการพิจารณาการเลือกตั้งพิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

การลงมติของคณะกรรมการพิจารณาการเลือกตั้งให้ใช้เสียงข้างมาก ในกรณีที่เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งใดถ้าไม่มีอนุกรรมการคนใดคัดค้านให้ประธานในที่ประชุมถามที่ประชุมว่ามีผู้เห็นเป็นอย่างอื่นหรือไม่ ถ้าไม่มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าที่ประชุมลงมติเห็นชอบในเรื่องนั้น ในกรณีที่อนุกรรมการคนใดไม่เห็นด้วยกับความเห็นหรือข้อเสนอแนะดังกล่าว อนุกรรมการนั้นมีสิทธิจัดทำความเห็นแย้งของตนเองไว้ในวันทีความเห็นหรือข้อเสนอแนะนั้นได้

การให้ความเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพิจารณาการเลือกตั้งจะต้องระบุข้อเท็จจริงและให้เหตุผลประกอบความเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้เสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้นด้วย และอนุกรรมการพิจารณาการเลือกตั้งทุกคนที่เข้าร่วมกันวินิจฉัยให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวจะต้องลงลายมือชื่อในวันทีความเห็นหรือข้อเสนอแนะนั้นด้วย

เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งใดที่ปรากฏว่ามี การกระทำอันเป็นเหตุให้มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งเป็นการกระทำฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติที่มีโทษทางอาญาตามกฎหมายให้คณะกรรมการพิจารณาการเลือกตั้งเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้มีการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดนั้นไปในวันทีความเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพิจารณาการเลือกตั้งนั้นด้วย⁶¹

2.2.4 การถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

ผู้คัดค้านการเลือกตั้งจะถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่ได้ยื่นไว้แล้วก็ได้ แต่จะต้องดำเนินการถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นเสียก่อนที่คณะกรรมการพิจารณาการเลือกตั้งจะได้มีความเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อ

---

⁶¹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 29.

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นก็ได้

ในกรณีที่คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งจำหน่ายคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น และแจ้งให้ผู้คัดค้านการเลือกตั้ง ผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้ง และคณะกรรมการการเลือกตั้งทราบ

หากคณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งเห็นว่าการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้น มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งจะได้มีคำสั่งอนุญาตให้ถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นไปแล้วก็ตาม คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งก็อาจดำเนินการพิจารณาไต่สวนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น หรือดำเนินการพิจารณาให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อไปก็ได้⁶²

ในเรื่องการถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งของผู้คัดค้านการเลือกตั้งนี้ มีกรณีที่จะต้องพิจารณาว่าคณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งจะมีอำนาจที่จะสั่งไม่อนุญาตให้ถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นได้หรือไม่ และในกรณีที่คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นแล้ว จะมีอำนาจที่จะดำเนินการพิจารณาไต่สวนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นหรือดำเนินการพิจารณาให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อไปได้หรือไม่ เนื่องจากกระบวนการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้คัดค้านการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในผลของการเลือกตั้งนั้น ได้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเสียก่อนและเมื่อได้มีคำสั่งให้รับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นไว้ดำเนินการแล้ว เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง จึงไม่ใช่เป็นกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีอำนาจพิจารณาดำเนินการในเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งได้เองดังเช่น เรื่องปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 10 (6) แห่งพระราช

⁶² ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 21.

บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 หรือกรณีการสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา 85/1 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543

ดังนั้น เมื่อผู้คัดค้านการเลือกตั้งประสงค์ที่จะขอลงคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งจะต้องมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้คัดค้านการเลือกตั้งถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นได้แต่เพียงอย่างเดียว คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งจะสั่งไม่อนุญาตให้ถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งไม่ได้ และเมื่อได้มีการถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งแล้วก็จะไม่มีคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่จะดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งอีกต่อไป นอกจากนี้ คณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542⁶³ เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งและเสนอความเห็นในการพิจารณาเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเฉพาะ⁶⁴ เมื่อมีการถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งไปแล้ว คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งย่อมจะไม่มีอำนาจในการดำเนินการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นอีกต่อไป

และแม้คณะอนุกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งจะได้ดำเนินการพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นและได้มีความเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งย่อมไม่มีอำนาจที่จะสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่หรือเลือกตั้งใหม่ตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้ เพราะกระบวนการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งนั้นเป็นกระบวนการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งในกรณีเช่นนี้ย่อมเป็นคำวินิจฉัยที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

⁶³ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 9.

⁶⁴ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 11.

แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการการเลือกตั้งก็อาจมีคำสั่งให้ดำเนินการเรื่องคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนี้ต่อไปได้ โดยอาศัยอำนาจตามข้อ 63 ของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 โดยถือว่าเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ได้มีการร้องเรียน แต่เป็นเรื่องที่เป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งย่อมมีอำนาจที่จะดำเนินการได้เอง โดยถือว่าเป็นเรื่องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง⁶⁵ ทั้งนี้ ตามหมวด 5 การสืบสวนสอบสวนและการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องที่ไม่มีการร้องเรียนของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 โดยไม่ต้องมีผู้มายื่นคำร้องเสียก่อน

ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน การรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เป็นหน้าที่คณะกรรมการที่เรียกว่า The Election Validation Committee โดยจะรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น เพื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาวินิจฉัย⁶⁶

สำหรับประเทศฝรั่งเศส เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะทำการแต่งตั้งพนักงานผู้รับผิดชอบสำนวน (The Rapporteur) คนหนึ่ง โดยเลือกจากพนักงานผู้ช่วยผู้รับผิดชอบสำนวน (The Assistant Rapporteur) ซึ่งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้คัดเลือกมาจากสภาที่ปรึกษาแห่งรัฐ (Conseil d'Etat) และ The Referendary Councillor of the Court of Auditor ให้เป็นผู้รับผิดชอบสำนวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น โดยพนักงานผู้รับผิดชอบสำนวนเหล่านี้ จะเป็นผู้ทำการสอบสวนเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบ และจะนำเสนอต่อที่ประชุมคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาต่อไป⁶⁷

ส่วนในประเทศอังกฤษ ในการดำเนินการตามคัดค้านการเลือกตั้งนั้น จะมีการพิจารณาโดยเปิดเผยในศาลเลือกตั้งโดยไม่มีคณะลูกขุน (Jury) จึงไม่มีองค์กรที่จะรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานให้กับผู้พิพากษาศาลเลือกตั้ง ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ

⁶⁵ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ข้อ 63.

⁶⁶ Geoffery Hand, Jacques Geogle and Chirstoph Sasse, European Electoral System handbook, p.61.

⁶⁷ Ibid., p.115-116.

จะปรากฏในระหว่างการดำเนินการพิจารณาคดีนั้นเอง⁶⁸

3. การวินิจฉัยชี้ขาด

ขั้นตอนการวินิจฉัยชี้ขาดหรือพิพากษา (Judgement) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการพิจารณาคัดค้านการเลือกตั้ง ภายหลังจากได้มีการดำเนินการสอบสวนและพิจารณาแล้ว โดยอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนี้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ที่ได้กำหนดองค์ประชุมและวิธีการลงมติในการดำเนินการเพื่อมีคำวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ไว้โดยเฉพาะ

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดขั้นตอนในการวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งไว้ดังต่อไปนี้

3.1 การพิจารณา

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับความเห็นหรือข้อเสนอแนะของคณะอนุกรรมการการพิจารณาคัดค้านการเลือกตั้งแล้ว ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องรีบดำเนินการพิจารณาเพื่อมีคำวินิจฉัยอย่างใดอย่างหนึ่งโดยรวดเร็ว⁶⁹

การประชุมเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะต้องมีการประชุมไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวนเรื่อง

⁶⁸ The Representation of the People Act 1949 s. 122.

⁶⁹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 30.

คัดค้านการเลือกตั้ง รวมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน พนักงานของสถานทูตหรือสถานกงสุลซึ่งทำหน้าที่สืบสวนสอบสวน เอกอัครราชทูตหรือกงสุลใหญ่ และเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งประกอบกับบันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งและสำนวนการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการถ่วงดุลข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าว เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการขององค์กรต่าง ๆ ข้างต้น ไม่เป็นการตัดอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะดำเนินการหรือสั่งให้ดำเนินการในเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งขึ้นใหม่⁷⁰

การลงมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการที่จะวินิจฉัยมีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่หรือนับคะแนนใหม่ต้องใช้คะแนนเสียงเอกฉันท์⁷¹

ในทางปฏิบัติสำหรับการลงมติในเรื่องการคัดค้านการเลือกตั้งนั้น การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องลงมติด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ ในการที่จะมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือนับคะแนนใหม่ สำหรับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเรื่องหนึ่ง ๆ แม้หลักการดังกล่าว จะมีเพื่อเป็นการถ่วงดุลระหว่างกรรมการการเลือกตั้งแต่ละคน รวมทั้งเพื่อคุ้มครองผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น แต่บทบัญญัติดังกล่าว ก็ส่งผลให้การลงมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการที่จะสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือให้มีการนับคะแนนใหม่เป็นไปได้โดยยาก กล่าวคือ ในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งไม่เห็นด้วยกับความเห็นของกรรมการการเลือกตั้งฝ่ายข้างมากอีกสี่คน ก็จะทำให้มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งในเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นไม่เป็นไปด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ และคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ไม่อาจมีคำสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่หรือให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ แม้เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นกรรมการการเลือกตั้งส่วนใหญ่เห็นว่าการเลือกตั้งที่ถูกคัดค้านนั้นมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมก็ตาม

3.2 การออกคำสั่ง

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาสำนวนการสอบสวนเรื่อง

⁷⁰ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, คู่มือการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง, หน้า 212.

⁷¹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 8.

คัดค้านการเลือกตั้งและบันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งเสร็จแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องพิจารณาว่าเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือไม่

คำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น จะต้องระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบ และกรรมการการเลือกตั้งที่ลงมติทุกคนจะต้องลงลายมือชื่อในคำสั่งนั้นด้วย⁷² และคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจที่จะวินิจฉัยมีคำสั่งในเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งได้อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่มาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติไว้ ซึ่งได้แก่คำสั่งดังต่อไปนี้

3.2.1 การสั่งให้มีการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่

คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีคำสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือในเขตเลือกตั้งใด ก็ต่อเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาแล้วและได้มีมติเป็นเอกฉันท์ว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งนั้น มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และสมควรที่จะให้มีการดำเนินการนับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งดังกล่าว

ในการสั่งนับคะแนนใหม่สำหรับกรณีที่เป็นกรคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีคำสั่งให้นับคะแนนใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งแต่เฉพาะสมาชิกวุฒิสภาคนที่ถูกคัดค้านการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งตามคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นก็ได้

แต่ในกรณีที่เป็นการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น แม้มาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2541 จะให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งในการที่จะมีคำสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือของเขตเลือกตั้งนั้น เมื่อปรากฏว่าการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งนั้น มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมได้ เช่นเดียวกับการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว เมื่อมีคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งให้นับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้ง

---

⁷² ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 30

หนึ่ง และในการพิจารณาเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นได้ปรากฏว่า มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งก็ไม่อาจมีคำสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งดังกล่าวได้ เนื่องจากการนับคะแนนเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้การนับคะแนนของแต่ละเขตเลือกตั้งจะต้องนับคะแนนทุกหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นรวมกัน ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพียงแห่งเดียว⁷³ แทนการนับคะแนนเลือกตั้งที่หน่วยเลือกตั้ง อีกทั้งจะต้องกำหนดมาตรการที่จะทำให้ไม่สามารถทราบได้ว่าเป็นการนับบัตรเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งใดในขณะนับคะแนน⁷⁴ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันการทุจริตในการเลือกตั้งทางหนึ่ง⁷⁵

ซึ่งจากการกำหนดวิธีการนับคะแนนด้วยวิธีการดังกล่าวมาข้างต้นจึงส่งผลให้ไม่อาจทราบได้ว่าบัตรเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งนั้นคือบัตรใบใด และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้นเป็นจำนวนเท่าใด ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงไม่อาจมีคำสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่เฉพาะแต่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งได้เลยเมื่อกรณีนั้นเป็นการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คงมีคำสั่งได้เฉพาะแต่การให้มีการนับคะแนนใหม่ของเขตเลือกตั้งนั้น แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะความบกพร่องของผู้ร่างกฎหมายที่ไม่ได้พิจารณาถึงวิธีการนับคะแนนเลือกตั้งของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้มีวิธีการนับคะแนนที่เปลี่ยนแปลงไปจากวิธีการนับคะแนนเลือกตั้งแบบเดิมที่ให้นับคะแนนเลือกตั้ง ณ ที่หน่วยเลือกตั้งที่ได้ลงคะแนนเลือกตั้งนั้น

นอกจากนั้น การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีคำสั่งได้แต่เฉพาะให้มีการนับคะแนนใหม่ของเขตเลือกตั้ง สำหรับกรณีที่เป็นการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ซึ่งอาจทำให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องมีคำสั่งให้ยกคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพราะไม่อาจสั่งตามคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นได้ และในกรณี

⁷³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 68.

⁷⁴ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 69 (3).

⁷⁵ สถาบันกฎหมายอาญา, รัฐธรรมนูญของเรา, พิมพ์ครั้งที่ 3

ที่ผู้คัดค้านการเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อให้มีการนับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งของเขตเลือกตั้งนั้น แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้ นับคะแนนใหม่ของเขตเลือกตั้งเพื่อแก้ปัญหาที่ไม่อาจสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้นได้ ก็อาจทำให้คณะกรรมการการเลือกตั้งถูกติงได้ว่ามีคำสั่งเกินกว่าคำร้องของผู้คัดค้าน การเลือกตั้ง

แต่สำหรับกรณีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภานั้น จะไม่เกิดปัญหา เช่นว่านี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ไม่ได้กำหนดให้การ นับคะแนนเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา จะต้องนำคะแนนเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งมานับรวมกันดังเช่นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การนับคะแนนเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา จึงยังคงใช้วิธีการนับคะแนนแบบเดิม และในกรณีที่มีการคัดค้าน การเลือกตั้งเพื่อให้มีการนับคะแนนใหม่ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีอำนาจที่จะสั่งให้มีการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ได้ ทั้งในกรณีการนับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้ง หนึ่งหรือของเขตเลือกตั้งนั้นได้

3.2.2 การสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่

คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ใน หน่วยเลือกตั้งหรือในเขตเลือกตั้งใด ก็ต่อเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาแล้วและ ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งหรือของเขต เลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและสมควรที่จะให้มีการดำเนินการเลือกตั้งใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งดังกล่าว

ในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่สำหรับกรณีที่เป็นการคัดค้าน การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่ ในหน่วยเลือก ตั้งหรือของเขตเลือกตั้งนั้น แต่เฉพาะสมาชิกวุฒิสภาคนที่ถูกคัดค้านการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง ตามคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นก็ได้

แต่ในกรณีที่เป็นการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรนั้น แม้มาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2541 จะให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการที่จะมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือของเขตเลือก ตั้งนั้น เมื่อปรากฏว่าการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งนั้น มิได้เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม เช่นเดียวกับการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว เมื่อมีคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งให้เลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งในเขต เลือกตั้ง และในการพิจารณาเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ปรากฏว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการ

เลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้นมีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งก็ไม่อาจมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งดังกล่าวได้ เนื่องจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้การเลือกตั้งของแต่ละเขตเลือกตั้งจะต้องนับคะแนนทุกหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นรวมกัน ณ สถานที่ที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพียงแห่งเดียว⁷⁶ และจะต้องกำหนดมาตรการที่จะทำให้ไม่สามารถทราบได้ว่าเป็นการนับบัตรเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งใดในขณะนับคะแนน⁷⁷ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันการทุจริตในการเลือกตั้งทางหนึ่ง

ซึ่งจากการกำหนดวิธีการนับคะแนนด้วยวิธีการดังกล่าวมาข้างต้นจึงส่งผลให้ไม่อาจทราบได้ว่าบัตรเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งนั้นคือบัตรใบใด และผู้สมัครรับเลือกตั้งและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้นรวมเป็นจำนวนเท่าใดที่จะต้องหักออกจากคะแนนเลือกตั้งทั้งหมดของเขตเลือกตั้งนั้น ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงไม่อาจมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่เฉพาะแต่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งได้เลยเมื่อกรณีนั้นเป็นการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คงมีคำสั่งได้เฉพาะแต่การให้มีการเลือกตั้งใหม่ของเขตเลือกตั้งนั้นแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น จึงเห็นได้ว่าเป็นข้อบกพร่องของผู้ร่างกฎหมายที่ไม่ได้พิจารณาถึงวิธีการนับคะแนนเลือกตั้งแบบใหม่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เช่นเดียวกับเรื่องการสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น

นอกจากนั้น การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีคำสั่งได้แต่เฉพาะให้มีการเลือกตั้งใหม่ของเขตเลือกตั้ง สำหรับกรณีที่เป็นกรณีสั่งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น อาจทำให้คณะกรรมการการเลือกตั้งถูกติติงได้ว่ามีคำสั่งเกินกว่าคำร้องของผู้คัดค้านการเลือกตั้งได้ หากผู้คัดค้านการเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งในเขตเลือกตั้งนั้นเท่านั้น

3.2.3 การสั่งให้ยกคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2541 ได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการ

⁷⁶ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 68.

⁷⁷ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 69 (3).

การเลือกตั้งที่จะสั่งยกคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งไว้ 2 กรณี ดังต่อไปนี้⁷⁸

3.2.3.1 กรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

คำร้องคัดค้านการเลือกตั้งที่ทำให้มีการนับคะแนนใหม่หรือเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งใด แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วมีความเห็นว่าการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งนั้นได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมแล้ว ไม่มีเหตุที่จะต้องให้มีการนับคะแนนใหม่หรือเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งดังกล่าว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้ยกคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น

3.2.3.2 กรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมแต่ไม่มีเหตุอันสมควรที่จะให้มีการนับคะแนนใหม่หรือเลือกตั้งใหม่

ในกรณีที่มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งให้มีการนับคะแนนใหม่หรือเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งใด และคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่าการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งนั้นมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่ไม่มีเหตุอันสมควรที่จะให้มีการนับคะแนนใหม่หรือเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือของเขตเลือกตั้งดังกล่าว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้ยกคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น

สำหรับในต่างประเทศก็ได้มีการกำหนดเงื่อนไขในการที่องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้งจะมีคำสั่งเพิกถอนการเลือกตั้ง โดยในประเทศอังกฤษ ศาลเลือกตั้งจะสั่งเพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ต่อเมื่อการทุจริตคดโกง การกระทำผิดกฎหมาย หรือการกระทำความผิดอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดในลักษณะเดียวกันนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อผลการเลือกตั้ง⁷⁹ และศาลเลือกตั้งได้พิจารณาวินิจฉัยแล้วว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งได้กระทำความผิดนั้นจริง⁸⁰ ส่วนในประเทศฝรั่งเศส ตุลาการรัฐธรรมนูญจะสั่งให้ยกเลิกการเลือกตั้งนั้นและสั่งให้มีการ

⁷⁸ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 95.

⁷⁹ The Representation of the People Act 1949 s. 142.

⁸⁰ The Representation of the People Act 1949 s. 139 (1).

เลือกตั้งใหม่ก็ต่อเมื่อเหตุในการร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นการทุจริตคดโกงหรือ การทำที่ผิดกฎหมาย (L' Irregularite) นั้นได้ส่งผลให้ผลของการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป ตุลาการรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้เพิกถอนการเลือกตั้งนั้นเช่นเดียวกัน

นอกจากนั้น ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้มีคำวินิจฉัยในเรื่องการคัดค้านการเลือกตั้งเรื่องใดให้ยกคำร้อง ผู้ร้องคัดค้านมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์เพื่อให้พิจารณาวินิจฉัยโดยจะต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งสนับสนุน 100 เสียงขึ้นไป แต่อย่างไรก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์จะสั่งให้การเลือกตั้งนั้นเป็นโมฆะก็ต่อเมื่อการกระทำดังกล่าวถึงขนาดทำให้ผลของการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป หรืออาจทำให้ผลของการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงได้⁸¹

เมื่อพิจารณาเงื่อนไขในการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่ในบทบัญญัติมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ที่ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่ต่อเมื่อ “มีเหตุอันสมควร” แม้จะปรากฏว่าผู้ที่ได้รับเลือกตั้งนั้นได้รับเลือกตั้งมาจากการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรมก็ตาม แต่เมื่อ “ไม่มีเหตุอันสมควร” ให้เลือกตั้งใหม่แล้ว ก็ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้ยกคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น น่าจะไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ได้จัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้เป็นองค์กรที่มีอำนาจควบคุมและจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เพราะเมื่อผู้ได้รับเลือกตั้งได้รับเลือกตั้งมาโดยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือด้วยการทุจริตคดโกงย่อมที่ไม่สมควรได้เข้าไปมีตำแหน่งในฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐบาล เพราะเมื่อบุคคลดังกล่าวเข้าไปดำรงตำแหน่งดังกล่าวก็มักจะทุจริตคอร์รัปชันเพื่อถอนทุนและแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนหรือพวกพ้อง

ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวที่ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง จะต้องพิจารณาว่าเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้น มีเหตุอันสมควรในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ จึงน่าจะไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว และน่าจะเป็นบทบัญญัติที่ทำให้ความมุ่งหมายในการปฏิรูปการเมืองไม่อาจจะทำให้เป็นผลได้อย่างจริงจังในการที่จะให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม และเพื่อเป็นการสกัดกั้นนักการเมืองที่กระทำการทุจริตไม่ให้เข้าไปสู่ตำแหน่งในทางการเมืองได้

---

⁸¹ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, “กฎหมายเลือกตั้งเยอรมัน,” วารสารนิติศาสตร์ 17 (กันยายน 2530) : 13-14.

3.3 การแจ้งคำสั่ง

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งเรื่องให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อดำเนินการแจ้งให้ผู้คัดค้านและผู้ถูกคัดค้านทราบ

โดยในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่ ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา ซึ่งผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งเป็นสมาชิกอยู่ แล้วแต่กรณี ทราบโดยเร็ว

คำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้มีการนับคะแนนใหม่หรือให้มีการเลือกตั้งใหม่ให้มีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

อนึ่ง การดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้กล่าวมาข้างต้นโดยละเอียดแล้วนั้น ในกรณีที่มีความจำเป็น คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจเร่งรัดขั้นตอนการพิจารณาเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ นอกจากนี้ ในกรณีจำเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจนำเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งนั้นมาดำเนินการสืบสวนสอบสวนหรือพิจารณาได้ส่วนสำนวนการสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อมีคำวินิจฉัยด้วยตนเองก็ได้⁸²

โดยในกรณีเช่นนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการที่จะพิจารณาว่าเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งใดมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเช่นนั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าจะพิจารณาว่าการที่ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ซึ่งมีฐานะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งและมีความเกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลของการเลือกตั้งนั้น ได้ให้ดุลพินิจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะไม่ดำเนินการตามขั้นตอนวิธีพิจารณาที่ได้กำหนดไว้จะมีความเหมาะสมเพียงใด เพราะวิธีการพิจารณาที่มีความแน่ชัดนอกจากจะมีผลเป็นการคุ้มครองผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งเรื่องหนึ่งเรื่องใดแล้ว ก็ยังมีผลเป็นการควบคุมดุลพินิจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งได้อีกด้วย

---

⁸² ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 6 วรรคสอง

ผลของคำวินิจฉัยชี้ขาดการคัดค้านการเลือกตั้ง

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่หรือเลือกตั้งใหม่ มาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้มีผลต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ซึ่งถูกคัดค้านการเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

1. ผลของคำสั่งให้มีการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งในเขตเลือกตั้งหรือให้มีการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ของเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่ง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งยังคงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในการเลือกตั้งครั้งนั้น

เมื่อมีการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ ซึ่งมีผลให้คะแนนเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป และคะแนนเลือกตั้งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่ถูกคัดค้านการเลือกตั้งได้รับนั้น จะไม่ได้รับการประกาศผลให้เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภานั้นจะต้องสิ้นสุดลงด้วย เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการนับคะแนนใหม่แล้ว ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ถูกคัดค้านการเลือกตั้งนั้นมีผลสิ้นสุดลงนับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ และผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุดสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง หรือที่ได้คะแนนสูงสุดตามลำดับลงมาสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา หรืออยู่ในบัญชีรายชื่อตามลำดับที่พรรคการเมืองจะพึงได้รับสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ แล้วแต่กรณี เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง

2. ผลของคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งนั้นสิ้นสุดลง นับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ และคณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องดำเนินการจัดการเลือกตั้งใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งนั้น

ส่วนในกรณีของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิก

วุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 ได้กำหนดให้ผู้เห็นว่าการเลือกตั้งนั้นมีการทุจริตหรือมีการกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา และทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม จะต้องร้องเรียนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนที่จะมีการประกาศผลการเลือกตั้ง เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้บัตรเลือกตั้งที่ลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองเป็นบัตรเสียและไม่ให้นับเป็นคะแนนแก่พรรคการเมืองนั้น⁸³ ดังนั้น การคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจึงไม่อาจมีได้ เนื่องจากการคัดค้านการเลือกตั้งตามความหมายของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 จะเป็นการดำเนินการเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการเลือกตั้งแล้วเท่านั้น สำหรับการคัดค้านการเลือกตั้งกรณีอื่น ๆ ซึ่งได้ดำเนินการก่อนการประกาศผลการเลือกตั้งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ไม่ถือว่าเป็นการคัดค้านการเลือกตั้ง แต่เรียกการดำเนินการเช่นนั้นว่าการร้องเรียน

เมื่อพิจารณากระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งมีความประสงค์จะให้การดำเนินการในเรื่องดังกล่าว เพื่อสกัดกั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กระทำการทุจริตหรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ไม่ให้เข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองได้โดยรวดเร็ว แทนการดำเนินการของศาลยุติธรรมที่ดำเนินการด้วยความล่าช้า โดยในกรณีรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะกำหนดวิธีพิจารณาในเรื่องดังกล่าวได้เอง แต่ในทางปฏิบัติแล้วเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งแต่ละเรื่องใช้เวลาในการดำเนินการค่อนข้างยาวนานและไม่อาจเสร็จสิ้นได้โดยรวดเร็ว ทั้งนี้ ก็เนื่องมาจากในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ไม่ได้กำหนดระยะเวลาสำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งไว้ ทำให้เรื่องคัดค้านการเลือกตั้งไม่อาจเสร็จสิ้นไปอย่างรวดเร็วดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้กระทำการทุจริตหรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญสามารถเข้าไปดำรงตำแหน่งในทางการเมืองในช่วงระยะเวลาหนึ่งได้ และอาจเข้าไปกระทำการทุจริตต่าง ๆ เพื่อถอนทุน อันเป็นความเสียหายต่อประเทศโดยรวม

นอกจากนั้น การวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องคัดค้านการเลือกตั้ง ในกรณีนี้

---

⁸³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 มาตรา 85/8.

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่หรือให้มีการเลือกตั้งใหม่ ก็ไม่ได้มีการให้เหตุผลประกอบการออกคำสั่งดังกล่าว โดยคำวินิจฉัยเหล่านั้นกล่าวถึงแต่เพียง ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยไม่มีการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏนั้นว่าเป็นการกระทำผิดหรือฝ่าฝืน กฎหมายอย่างไร ทั้ง ๆ ที่การให้เหตุผลประกอบคำสั่งของตนย่อมจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือและก่อให้เกิดการยอมรับของผู้คัดค้านและผู้ถูกคัดค้าน รวมทั้งสาธารณชนโดยทั่วไปอีกด้วย